

19. A község és elöljárói a XX. század első felében

19.1. A községháza

Simontornya 1883-ban, a közigazgatási reform kapcsán elveszítette mezővárosi rangját, igaz, az már semmi különösebb jogot nem jelentett a település lakóinak. A város háromfelé tagolódása (alsó - Sió balpart, belső - vár környéke, felső - grófi kastélyon túl) háromféle érdeket tükrözött, így nehéz volt egy mindenki számára elfogadható irányt kijelölni. A feudális törvények működéséig a földesúr szabta meg a fejlesztési irányt. Ilyen volt a Sina bárók idején:

- A hajdani Székely István kúria telke, kertje és rétje helyén kialakult Sió utca és Sziget utca, valamint a Vármegyeház utca (ma Beszédes Ferenc utca) folytatása.
- A pálfai határ felé kimért földek miatt sokan az alsó városban építettek házat. Így alakult ki és épült be a Pásztor, a Temető és a Malom utca.
- Elkezdődött a szőlőhegyek irányába történő építkezés is, így kialakult a Régitemető és a Teleki utca.

*„Több évtizedes várakozás után végre az OFB (Országos Földmérő Bizottság) 1929-ben felszabadította és tulajdonába véve, igazságosan elosztotta az uradalmi földeknek azt a részét, mely a községbeliek földjeit kiegészítette. ... a Némedi-major körüli táblákat vették igénybe ... előbb öt vitézi telket mértek ki ... a többit pedig ...házhelynek osztottak ki. Egy tagban jutott a csirkai legelőrész a gazdaközönség birtokába.”*¹ Azért gyorsan kiderült az a probléma is, hogy az apró parcellák rendszerét nem sikerült felszámolni. Nőtt ugyan a felosztandó terület, de nőtt a lakosság létszáma is.

A szabad adásvétel megjelenésével, a régi uradalmi földek kifarcellázása és az uradalmi házhelyek áruba bocsátása után megindult a város terjeszkedése és teljes átalakulása. Új utcák, épületek keletkeztek:

- Malom utca végén Fried Imre-féle Villa 1.
- Némedi út felé új házak
- Vasútállomás felé mindkét oldalon új házak
- Fried Pál-féle Villa 2.
- Kultúrház
- A hajdani vásártér helyén Rákóczi utca és Szent Imre utca (ma dr. Kiss István utca) kiépülése
- A Fő utca új épületei, a gyógyszertár, a Takarékpénztár
- A Sió parton épült új községháza
- Új vásártér és sporttelep kialakítása

Időközben Simontornya bőripara annyira fellendült, hogy a település egyre inkább elveszítette mezőgazdasági jellegét annak ellenére, hogy még a lakosság fele földműveléssel és szőlőtermesztéssel foglalkozott. Egyre általánosabbá vált, hogy a családokból valaki a gyárban kezdett el dolgozni, ill. az is hogy a település iparosainak is adott munkát a börgyár. A körülmények hatására Simontornya lakóinak száma jelentősen megnövekedett, ennek hatására pedig a közigazgatást kellett átalakítani. *„A jegyzők a múlt század derekáig egyedül végezték a hivatali teendőket, de a népesség szaporodásával a munkatöbblet irnok, majd segédjegyző alkalmazását is szükségessé tette; mígnem az utolsó évtizedekben a főjegyző*

---

¹ Dr. Kiss István: Simontornya krónikája – Simontornya, 1938., 235-236. o.

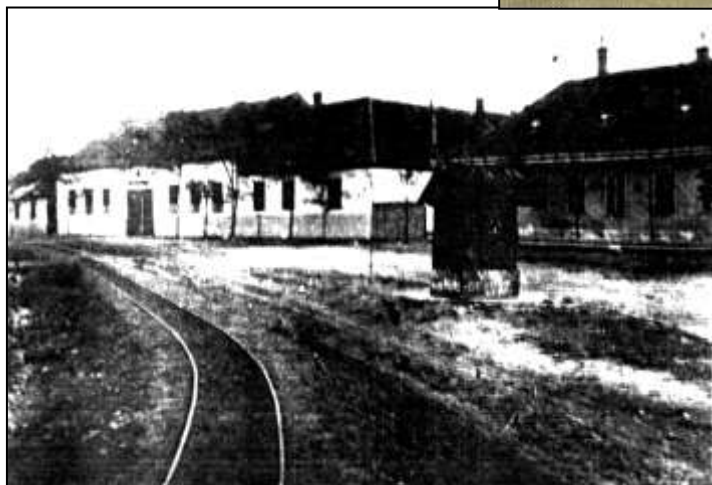
vezetése alatt álló, rendszeresített hivatalnoki kar két jegyzővel és három irnokkal látja el a teendőket.”²

Simontornya község pecsétje

A várral szemben lévő községháza és jegyzői lak az 1800-as évek végén, az 1900-as évek legelején. Szemben vele a vár előtti kút, mellette a római katolikus elemi népiskola és iskolaigazgatói lakás. A főjegyzői hivatal (és lakás) a századforduló idején kiugró timpanonnal is rendelkezett. A kép tanúsága szerint valami nagyon fontos dolog (mozgósítás?) történhetett, mert igen sokan indultak a hivatal felé.³

Képeslap a XX. század elejéről ugyanabból a szemszögből. Az épületen már nincs kiugró rész timpanonnal.⁴

Ugyanaz az épületegyüttes 1925 körül, amikor a Fried Bern és Fiai Bőrgyár Rt. már megépítette a kisvasutat. Úgy tűnik, hogy a kút is áthelyezésre került. Minden bizonnyal az ipari vágány megépítésének útjában lehetett.⁵

² Dr. Kiss István: Simontornya krónikája – Simontornya, 1938., 260. o.

³ TML-7901. A képeslapot kiadatta Friedmann Mór Wolf, akinek több szép képeslap megjelenését köszönhetta a település, többek között ezt is. Átemelve Kiss Margit – Tóthné Unghy Ilona: Simontornya képekben régen és az ezredfordulón 2. kötetéből

⁴ Vitéz Attila – V. Kápolnás Mária – Erky-Nagy Tibor: Üdvözet Tolna vármegyéből 2. rész – Szekszárd, 2010.

⁵ Fénykép Dömötör Ferencné pedagógustól. Átemelve Kiss Margit – Tóthné Unghy Ilona: Simontornya képekben régen és az ezredfordulón 1. kötetéből

A főjegyzői lak 1927-ben. Előtte lakója, Ekechi ifj. Bereczk István főjegyző gyermekével.⁶

Ifj. Bereczk István főjegyző lakását utódja, Torontáli Tamás főjegyző építtette át a mai formájára az 1930-as évek végén, 1940-es évek elején. Az épületben később orvosi rendelő illetve orvosi lakás kapott helyett, de egy visszaemlékező szerint még egy ideig lakott ott tanácsstítkár is pl. Wellner Lajos és minden bizonnyal elődje, az idehelyezett Györkö József is. Biztosan itt volt dr. Fenyő Ferenc, majd dr. Köcsky Tibor rendelője és lakása, majd Öregek Napközi Otthona lett. Napjainkban a Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat működik az épületben.⁷

Az épület udvara az orvosi rendelő és orvosi lakás idejében.

8

⁶ Képeslap Szabó Mártától. Átemelve Kiss Margit – Tóthné Unghy Ilona: Simontornya képekben régen és az ezredfordulón 1. kötetéből

⁷ Fényképezte Kiss Margit. Átemelve Kiss Margit – Tóthné Unghy Ilona: Simontornya képekben régen és az ezredfordulón 1. kötetéből

⁸ Fénykép Kuntlerné Termel Iréntől. Átemelve Kiss Margit – Tóthné Unghy Ilona: Simontornya képekben régen és az ezredfordulón 2. kötetéből

1905-re épült meg az akkoriban minden igényt kielégítő község-háza, ahol „... a főjegyző vezetése alatt álló, rendszeresített hivatalnoki kar két jegyzővel és három írnokkal...”⁹ látta el a hivatali teendőket.¹⁰ A község-házát hosszú lejáratú bankkölcsönből építették, és az infláció révén szerencsésen gyorsan törleszteni tudták.

A városháza falán - fennállásának 100. évfordulóján - 2005-ben a Simontornya Múltjáért Alapítvány emléktáblát avatott, rajta a hajdani mezővárosi és községi pecséttel.¹¹

A község-háza épülete 1908-ban. Még nem áll előtte az I. világháborús emlékmű. A háttérben viszont láthatók a század eleji Fried bürüzem épületei az odavezető Sió-híddal. A hídtól jobbra a Löwy-féle fakereskedés épülete áll.¹²

⁹ Dr. Kiss István: Simontornya krónikája, Simontornya, 1938. – 260. oldal.

¹⁰ Képeslap Vámi Istvántól, a Vak Bottyán Általános és Szakképző Intézmény igazgatójától.

¹¹ Fényképezte Tóthné Unghy Ilona

Simontornya. Községháza a Hősök szobrával. Egy visszaemlékező elbeszélése alapján a szobortól jobbra – kb. a barcelonai olimpiai futók lányoma helyén - volt egy országzászló.¹³

Községháza az 1940-es években.¹⁴

Ezen a zöld nyomatú képen is jól látható, hogy az I. világháborús szoborhoz 4 lépcsőfokon lehetett feljutni, vagyis lényegesen mélyebben feküdt a körülötte lévő terület, mint ma.¹⁵

¹² Képeslap Országos Széchényi Könyvtár gyűjteményéből. Salamon Ferenc felvétele; Friedmann Mór kiadása és a Simontornyai Vármúzeumtól. S.81.4.4.1.

¹³ Az Országos Széchényi Könyvtár gyűjteményéből. Postázási dátuma 1933. Egyéb jelzés: Monostory György, Budapest, IX., Lónyai u. 17.

¹⁴ Képeslap Vámi István igazgatótól. Átemelve Kiss Margit – Tóthné Unghy Ilona: Simontornya képekben régen és az ezredfordulón 1. kötetéből

¹⁵ Képeslap Horváth Attilától